

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
277-14

meddelad i Stockholm den 19 mars 2015

SÖKANDE

1. AA
2. BB

Ombud för 1 och 2: CC

KLANDRAT AVGÖRANDE

Regeringens (Näringsdepartementets) beslut den 17 oktober 2013, N2013/3231/E, i fråga om förundersökningstillstånd enligt expropriationslagen (1972:719) avseende fastigheten Oskarshamn Hälsingö 1:3 i Oskarshamns kommun, se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Rättsprövning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen förklarar att regeringens beslut ska stå fast.

YRKANDE M.M.

AA och BB ansöker om rättsprövning och anför bl.a. följande. Svenska kraftnät samråder regelmässigt med markägare inför kraftledningsprojekt men utan någon skyldighet att ta hänsyn till andra synpunkter än sina egna. Länsstyrelsen och regeringen avslår alltid överklaganden från markägare som inte fått gehör för sina påpekanden, med påståendet att nackdelarna med förundersökningen är små. Det stämmer dock inte i deras fall.

Dok.Id 156914

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

När Svenska kraftnät väl har förundersökt ett område krävs oerhört starka skäl för att affärsverket ska vilja försena och fördyra sitt kraftledningsprojekt genom att välja en alternativ sträckning. En förundersökning kan således vara en så avgörande del av ett kraftledningsprojekt att den i vissa fall i praktiken kan jämföras med expropriation. För Hälsingöfastigheterna och det skogsbruk som bedrivs där innebär en ledning längs den sträckning som Svenska kraftnät begär att få undersöka att skogsbruket i fortsättningen blir ekonomiskt omöjligt att bedriva. I avgörandet RÅ 2001 ref. 80 klargörs att lämplighets- och sannolikhetsbedömningar bör begränsas när det gäller förundersökningstillstånd, men det sägs inte att de aldrig bör göras. Regeringen gör fel som vägrar att beakta enskilda omständigheter när den behandlar överklaganden om förundersökningstillstånd. De fråntas härigenom möjligheten att åberopa 6 § ledningsrättslagen, 2 kap. 12 § expropriationslagen och 3 kap. 4 § miljöbalken samt nekas vidare en rättssäker process genom att beställaren av kraftledningen – regeringen – också är den part som ska granska om utföraren av kraftledningsprojektet behandlat motparten korrekt. Regeringen bryter mot andan i lagen när markägare nekas att på ett tidigt stadium få sina sakargument prövade av annan än Svenska kraftnät. I praktiken fråntas markägarna möjligheten att få sina intressen prövade, vilket kränker deras civila rättigheter enligt lag och enligt Europakonventionen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 1 § lagen (2006:304) om rättsprövning av vissa regeringsbeslut får en enskild ansöka om rättsprövning av sådana beslut av regeringen som innefattar en prövning av den enskildes civila rättigheter eller skyldigheter i den mening som avses i artikel 6.1 i Europakonventionen. Enligt 7 § ska Högsta förvaltningsdomstolen upphäva regeringens beslut om det strider mot någon rättsregel på det sätt som sökanden har angett eller som klart framgår av omständigheterna. Detta gäller dock inte om det är uppenbart att felet saknar betydelse för avgörandet.

Rättsprövningen omfattar, förutom ren lagtolkning, även sådana frågor som faktabedömning och bevisvärdering samt frågan om beslutet strider mot kraven på saklighet, opartiskhet och allas likhet inför lagen. Prövningen omfattar också fel i

förfarandet som kan ha påverkat utgången i ärendet. Om de tillämpade rättsreglerna är så utformade att det föreligger en viss handlingsfrihet vid beslutsfattandet, omfattar rättsprövningen frågan om beslutet ryms inom handlingsfriheten (jfr prop. 1987/88:69 s. 23-25 och 234).

Av 2 kap. 3 § expropriationslagen (1972:719) framgår att expropriation får ske bl.a. för att tillgodose allmänt behov av elektrisk kraft och för ledning som ska ingå i ledningsnät av betydelse för riket eller för viss ort. Enligt 7 kap. 6 § första stycket gäller att om någon för expropriation vill upprätta karta över fastighet som annan äger eller innehar eller annars undersöka fastigheten, får länsstyrelsen föreskriva att tillträde till fastigheten för sådan undersökning ska lämnas under viss tid.

När det gäller prövningen av en ansökan om förundersökningstillstånd enligt nämnda bestämmelse har Högsta förvaltningsdomstolen funnit att utrymmet för att göra lämplighets- eller sannolikhetsbedömningar rörande ett preciserat ändamål som uppfyller lagens krav på ett expropriationsändamål är begränsat (RÅ 2001 ref. 80). Det bör således inte uppställas några långtgående krav för att bevilja en ansökan om förundersökningstillstånd, utöver att det ska ha visats att det angivna expropriationsändamålet är ett sådant som anges i expropriationslagen. I avgörandet framhålls dock att omständigheterna i ett fall kan vara sådana att ansökan inte bör bifallas trots att expropriationsändamålet är uppfyllt. Det skulle kunna gälla exempelvis i en situation där ändamålet inte kan bedömas vara särskilt angeläget samtidigt som det framstår som praktiskt taget uteslutet att expropriation kan komma till stånd. Vid prövningen av en ansökan om förundersökningstillstånd måste därmed även beaktas om det föreligger några sådana särskilda omständigheter som kan medföra att den inte bör bifallas.

Det har i målet inte kommit fram att regeringen vid beslutsfattandet skulle ha felbedömt fakta eller överskridit gränserna för det handlingsutrymme som finns i ärenden av detta slag eller att det vid handläggningen har förekommit något fel som kan ha påverkat utgången i ärendet. Det framgår inte heller klart av

Mål nr
277-14

omständigheterna i målet att beslutet på annat sätt strider mot någon rättsregel.
Regeringens beslut ska därför stå fast.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Eskil Nord,
Christer Silfverberg, Elisabeth Rynning och Mahmut Baran.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Mattias Håkansson.